

“...retten til frit
at udtrykke sine
synspunkter”

– om inddragelse af børn og unge i demokratiet

CHARLOTTE GULDBERG

Formand for Børnerådet og forstander ved Skodsborg Observations- og Behandlingshjem

»At involvere børn er en kontinuerlig opgave, der skal løses med udgangspunkt i børnenes perspektiv.«

Forord

I år er det 20 år siden, at FN vedtog Konventionen om Barnets Rettigheder. Med denne publikation markerer Børnerådet dagen for dens vedtagelse. Vi stiller skarpt på Børnekonventionens Artikel 12, som definerer det enkelte barns ret til "frit at udtrykke sine synspunkter i alle forhold, der vedrører barnet". Konventionen forpligter os dermed til at inddrage børn og deres perspektiver, når vi træffer beslutninger, der har indflydelse på deres tilværelse.

I løbet af 2009 har børn og unge fortalt Børnerådet om deres forslag til en bedre og mere børnevenlig indretning af samfundet, bl.a. via vores hjemmeside og en stilekonkurrence med titlen »Hvis jeg var statsminister, så ville jeg...«. Vi er blevet beriget med udsagn fra hundredvis af børn. De fortæller os om klimatruslen, trafikikkerhed, skilsmisser, livet i skolen, sundhed og familieliv – og et væld af andre væsentlige temaer, børn naturligt er optaget af.

Vi har efterfølgende bedt en række beslutningstagere om at reflektere over børnenes udsagn. Med det udgangspunkt beskriver de på de følgende sider, hvorfor inddragelse af børn og unge er væsentligt inden for deres specifikke område. Samtidig peger de på de barrierer, de ser, i forhold til at give børns stemme mere vægt i beslutningsprocesserne.

Som indledning kaster professor Jan Kampmann, Roskilde Universitet, et kritisk blik på Børnekonventionens rolle i dansk politik og faglig praksis. Han opfordrer bl.a. til, at vi til stadighed udvikler nye metoder til at leve op til konventionens ånd og bogstav.

Det er naturligvis et synspunkt Børnerådet deler, ikke mindst når det gælder inddragelse, sådan som det beskrives i publikationens sidste artikel, der handler om Børnerådets eget arbejde med børn og unge.

At involvere børn er en kontinuerlig opgave, der skal løses med udgangspunkt i børnenes perspektiv. Det er Børnekonventionens grundtanke, og jeg håber, at denne udgivelse kan skabe inspiration, motivation og handlekraft til en indsats i den retning.

Charlotte Guldborg
Formand for Børnerådet

Indhold

JAN KAMPMANN
Brug Børnekonventionen i hverdagen 4

ELSE SMITH
Vi skal reagere 8

MARTIN LIDEGAARD
Børn tænker i løsninger 10

MARIE STÆRKE
Unge bør inddrages mere systematisk i kommunalpolitik..... 12

BIRGITTE HOLMBERG PEDERSEN
Børn kender ikke deres rettigheder..... 16

ANDERS BALLE
Børn med indflydelse lærer bedre 18

STINE LINDBERG OG TRINE NYBY
Hvordan arbejder Børnerådet med børneinddragelse? 20

OM BØRNERÅDET 23

FNS KONVENTION OM BARNETS RETTIGHEDER

Børnekonventionens 54 artikler sikrer menneskerettigheder til børn, som fx retten til beskyttelse, deltagelse, udvikling, sundhed og uddannelse.

Konventionen har fire grund-artikler:

- Alle børn skal have samme rettigheder
- Barnets bedste skal ligge til grund for alle beslutninger, som angår barnet
- Alle børn skal have ret til liv og udvikling
- Alle børn skal have ret til at blive inddraget i og sige sin mening om spørgsmål, der angår barnet

ARTIKEL 12

1. Deltagerstaterne skal sikre et barn, der er i stand til at udforme sine egne synspunkter, retten til frit at udtrykke disse synspunkter i alle forhold, der vedrører barnet; barnets synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed.
2. Med henblik herpå skal barnet især gives mulighed for at udtale sig i enhver behandling ved dømmende myndighed eller forvaltningsmyndighed af sager, der vedrører barnet, enten direkte eller gennem en repræsentant eller et passende organ i overensstemmelse med de i national ret foreskrevne fremgangsmåder.

Se mere på www.brd.dk/FN-konvention

Brug Børnekonventionen i hverdagen

Vi kunne blive bedre til at give børn reel indflydelse, hvis vi brugte FN's Børnekonvention aktivt. Det sker ikke i dag, påpeger barndoms- og ungdomsforsker Jan Kampmann. I Norge og Sverige er de bedre til det

FN's Børnekonvention negligeres alt for ofte af politikere og professionelle. Den bruges ikke som løftestang til at sikre børn indflydelse, men det burde den, mener Jan Kampmann, professor ved Roskilde Universitetscenter.

»Børnekonventionen er et juridisk grundlag, vi har forpligtet os til at leve op til. Den er det nærmeste, vi kommer en børnelov, og den bør være et naturligt bagtæppe for alle initiativer, der vedrører børn og unge. Men både på politisk niveau og blandt professionelle, der arbejder med børn og unge, er det trist at se, hvor lidt den bliver brugt,« siger han.

Da konventionen blev vedtaget i 1989, var vi i gang med at finde metoder til at inddrage børn. Fra andre lande rejste man til Danmark for at se, hvordan vi oversatte børns formelle indflydelse til uformel praksis. Sådan er det ikke længere.

»I Norge og Sverige er de nået længere med at finde gode metoder til at sikre børn indflydelse. De bruger Børnekonventionen som en rettesnor: Hver gang, de planlægger et nyt initiativ, gennemgår de, hvad konventionen betyder for det. Det er ikke mit indtryk, at det sker ret mange steder herhjemme,« påpeger han.

Kunne gøre det bedre

De mange initiativer fra 1980–1990'erne har dog sat deres spor. Danske børn bliver involveret mere i beslutninger i skolen og familien end børn i så mange andre lande. Men vi kunne give børn langt bedre muligheder, mener Jan Kampmann:

»I Norge skal alle love tjekkes af med Børnekonventionen. Norge og Sverige har indført nye lovinitiativer om børns høringsret. Man forsker i, hvordan man kan inddrage børn på måder, der respekterer deres alder. Og begge lande har siden 1990'erne haft et velfungerende børneombud, som jeg undrer mig over, at vi ikke har. De forsøger hele tiden at give Børnekonventionens artikler et konkret indhold,« fortæller han.

Vi bør arbejde mere seriøst med at vise, hvad konventionen betyder i hverdagen, påpeger han. Men det sker ikke, og konsekvensen er f.eks., at i nogle af de organer, hvor vi har inviteret børn ind for at give dem medindflydelse, har de reelt ikke meget at skulle have sagt:

»I skolebestyrelser og elevråd har børnene ofte pseudo-indflydelse. Så gider de ikke være med. Vi har ikke systematisk udviklet metoder, der gør, at børn og unge vil og kan deltage i beslutningerne om deres skole,« siger han.

Gør børn til medborgere

Børnekonventionen blev ratificeret i Danmark uden politisk røre. I mange år herskede den opfattelse, at konventionen mest var relevant for 3. verdens lande. Det var – og er – en misforståelse, mener Jan Kampmann.

»Det centrale i Børnekonventionen er for os, at den giver børn en række konkrete rettigheder. Ret til at deltage, ret til at udtrykke deres mening, ret til at blive lyttet til. Vi forpligter os til at give børn indflydelse på beslutningsprocesser, der angår deres hverdagsliv. Det er første gang, man på formelt, juridisk plan siger: Børn er også medborgere – ikke bare nogen, vi venter på bliver voksne. De får selvstændige politiske, demokratiske 'her og nu'-rettigheder. Vi skal respektere, at børn skal have et godt liv her og nu,« siger han.

JAN KAMPMANN

Professor og forsker i barndom og ungdom på Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning, Roskilde Universitetscenter

»Det er første gang, man på formelt, juridisk plan siger: Børn er også medborgere – ikke bare nogen, vi venter på bliver voksne.«

»Hvis jeg bestemte, ville jeg lytte mere til børn og unge. De har lige så meget ret til at sige deres meninger som deres forældre og bedsteforældre. Og børn og unge har muligheder for at bygge samfundet videre. Det er dem, der skal træffe de vigtige beslutninger fremover.«

Kanwal, 13 år

»Mindre tv og computer, mere viden om alt, hvad børn og unge har på hjertet, mere sammenhold og omsorg.« Emma, 13 år

»Jeg bliver gal, når folk er fuldstændig ligeglade med, at den globale opvarmning bliver værre og værre! Hallo, vi skal bo her!« Agnethe, 13 år

»Alle lærere skulle testes på flere måder, stress, temperament, viden, sjov, seriøs og meget mere!« Lasse, 12 år

Vi skal reagere

Når vi hører børns holdninger og fortællinger fra hverdagen, følger der en forpligtelse med: Vi skal reagere, påpeger forebyggelseschef Else Smith fra Sundhedsstyrelsen

»Børn er ofte meget engagerede i sundhed. De er gode til at give os input, når vi inddrager dem i fokusgrupper for at afprøve nye kampagner mv.,« fortæller forebyggelseschef Else Smith fra Sundhedsstyrelsen.

»De hører om sundhed gennem forældre, venner, medier og skolen, men de har også deres egen opfattelse af sundhed ud fra deres dagligdag. Derfor er det vigtigt, at vi lytter godt efter, hvad de selv siger. Hvis mange påpeger de samme problemer, har vi pligt til at tage det alvorligt – uden at give dem det fulde ansvar for løsningen.«

Sundhedsstyrelsen holder sig ajour med børns og unges hverdagsliv gennem to undersøgelser af 11-15-årige og 16-20-åriges livsstil og dagligdag. Undersøgelserne giver bl.a. indblik i motionsvaner, rygning, alkoholforbrug og kostvaner.

»Her kan vi se, om der er områder, hvor vi bør gøre en indsats. F.eks. så vi, at et stigende antal børn bevæger sig for lidt. Derfor har vi i flere år lavet kampagnen Get Moving med budskaber om, at al bevægelse er godt, også det, der ikke foregår på en sportsplads,« forklarer hun.

»Vi skal reagere på de unges udsagn, så de oplever, at det nytter at sige noget.«

Fokusgrupper giver dilemma

Sundhedsstyrelsen afprøver jævnligt nye kampagner og budskaber på børn og unge, bl.a. i fokusgrupper og undersøgelser.

»Så kan vi bedre vurdere, om det, vi beskæftiger os med, er relevant for målgruppen, om de forstår budskaberne, og om vi bruger de mest relevante kanaler til at

få budskabet ud,« siger Else Smith. »Men der følger et dilemma med: Fokusgrupper er f.eks. ikke repræsentative. De består ofte af velartikulerede, engagerede børn eller unge, men de afspejler ikke alles holdninger. Det er også vigtigt at inddrage de dårligst stillede børn og unge.«

Det sker, at styrelsen ikke retter sig efter fokusgruppens anbefalinger: »Da vores kampagne om "max 5 genstande på en aften" første gang blev præsenteret for fokusgruppen, hylede de os ud, for de drak jo 20. Men vi har pligt til at gå ud med budskabet alligevel, for de drikker for meget. Udfordringen for os er at skabe debat hos de unge, selv om de ikke umiddelbart tager anbefalingen til sig,« forklarer hun.

Hvornår er du sund?

»Lige nu arbejder vi med, hvordan vi kan inddrage børns og unges holdninger og sundhedsopfattelse mere systematisk,« fortæller Else Smith.

»Viden om, hvordan unge forstår sundhed, er et vigtigt redskab for os. Vi har jævnligt nogle budskaber, som gerne skulle få dem til at ændre noget i deres hverdag. Det kræver motivation, og den kommer kun, hvis man kan se en mening med ændringerne. Her spiller sundhedsopfattelsen ind. Vi kan ikke nøjes med at bruge de data, der findes for voksne, for hver børnegeneration har nye børnevilkår. Derfor er det vigtigt at inddrage børn og unge. De beriger debatten.«

»Fokusgrupper afspejler ikke alles holdninger. Det er også vigtigt at inddrage de dårligst stillede børn og unge.«

ELSE SMITH

Forebyggelseschef i Sundhedsstyrelsen siden 2004. Ansvarlig for indsatser over for børn og unge og over for voksne med ansvar for børns og unges sundhed

»Hver børnegeneration har nye børnevilkår. Derfor er det vigtigt at inddrage børn og unge.«

Børn tænker i løsninger

Klimadebatten får et skud fordomsfrihed og kreativitet, når børn deltager. Mange af deres ideer kan bruges, fortæller Martin Lidegaard fra Danmarks grønne tænketank, Concito

»Børn er gode til at tænke fremad og komme med konstruktive, nye ideer til miljørigtige tiltag. De har en masse på hjerte om klima. Størstedelen af de indlæg, som Børnerådet har indsamlet, er meget kvalificerede og handler om emner, som eksperterne lige nu arbejder på,« siger Martin Lidegaard, bestyrelsesformand for den grønne tænketank Concito.

Concito står sammen med Danmarks Radio bag tv-programmet og undervisningsbogen KlimaNørd. Desuden sender Concito 100 klimaambassadører på 18–25 år ud på 400 skoler her i vinterhalvåret. De skal inspirere til klimadebat i undervisningen og indsamle ideer til tænketanken.

»Børn skal opleve, at de er en del af beslutningerne på klimaområdet, for det er dem, der kommer til at betale

prisen for vores livsstil. Hvis ikke vi griber ind nu, vil de opleve store konsekvenser om 50 år,« siger Martin Lidegaard.

»De har en fordomsfrihed og kreativitet, som vi voksne sjældent kan opbyde. Børn ser muligheder og får ideer, som vi skal samle op. Selvfølgelig mangler de indimellem teknologisk viden, men mange klimatiltag handler om at ændre livsstil, og her er børnene lige så kloge som os.«

Drop det moralske

Da KlimaNørd blev planlagt, mente Martin Lidegaard, at tv-programmet tog emnet for let. Men projektlederen holdt fast: Programmet skulle underholde og vise løsninger, som børn kunne forstå, for ellers ville de ikke se det. I dag viser succes'en, at hun havde ret.

»Vi når ingen vegne med at være for moralske. Vi skal vise børn muligheder på deres præmisser,« siger Martin Lidegaard. »Hvis vi viser rædselsscener om oversvømmelser eller horder af sultende mennesker, bliver folk, og især børn, helt handlingslammede. Vi tænker jo alle indimellem, at jeg er bare én ud af 6 milliarder, så hvad betyder det, om jeg slukker lyset. Men det gør en forskel, og det skal vi vise.«

Bringer debat ind i familier

4.–6. klasse, som KlimaNørd henvender sig til, er en vigtig gruppe, fordi børnene i den alder er ved at danne deres forbrugsmønster og lægge sporene til deres fremtidige livsstil. Desuden har de stor indflydelse på deres familier.

»De spørger deres forældre, hvorfor de tager bilen, når de kunne cykle, eller hvorfor de bruger tumbleren i stedet for tørresnoren,« fortæller Martin Lidegaard.

»Klimaet er jo alle vegne, og det skal debatten også være; i familien, i idrætsforeningen, på musikskolen og hvor børnene ellers færdes. Det civile Danmark har en opgave i at tage klimadebatten op, der hvor de møder børnene,« mener han.

»Det er vigtigt, at børn føler sig som en del af en større bevægelse. Samfundet er ved at rykke sig, og den bevægelse, der sker, kan de være med til at præge og være en del af. De skal føle, at de selv kan handle, og at de betyder noget.«

MARTIN LIDEGAARD

Bestyrelsesformand for Danmarks grønne tænketank, Concito.
Medlem af Folketinget for De Radikale Venstre fra 2001 til 2007

»Det er vigtigt, at børn føler sig som en del af en større bevægelse. Samfundet er ved at rykke sig, og den bevægelse, der sker, kan de være med til at præge og være en del af.«

Unge bør inddrages mere systematisk i kommunalpolitik

Vi hører de unge for lidt, selv om mange kommunalpolitiske emner vedrører dem, mener borgmester Marie Stærke, Køge Kommune. Derfor holder man her prøvevalg for 14–17-årige en uge før kommunalvalget

»Vi er for dårlige til at inddrage unges holdninger i kommunalpolitik. Det betyder, at vi kan komme til at træffe nogle beslutninger, der ikke fungerer for de unge. Det skal vi lave om på,« mener Køge Kommunes 30-årige borgmester Marie Stærke (S).

En uge før kommunalvalget holder Køge Kommune prøvevalg for 14–17-årige. Det foregår elektronisk over tre dage. I alt holder 31 kommuner prøvevalg.
»Vi vil gerne vise de unge, at kommunalpolitik er

relevant for dem. Vi bestemmer niveauet for en række aspekter af deres hverdag, bl.a. skole, fritidsaktiviteter, biblioteker, ungdomsklubber og ungdomsskoler,« forklarer Marie Stærke.

»Men her er en demokratisk skævhed: Børns sag tales af forældrene. Ældre giver selv udtryk for deres holdninger. Ingen taler de unges sag. Vi voksne kommer let til at tage udgangspunkt i vores egne erfaringer – men unges verden ser markant anderledes ud.«

Får indflydelse på valgkampen

Marie Stærke tror ikke, at de unge ser valget som et pseudo-tiltag. For selv om de ikke får formel indflydelse, er partierne nødt til at se på, hvad de unge bekymrer sig om.

»Resultatet af prøvevalget foreligger én uge før kommunalvalget. Så de unges stemmer får indflydelse på valgkampen. Jeg oplever, at de unge virkelig tager prøvevalget alvorligt,« siger hun.

Op til prøvevalget har en ungegruppe arbejdet med, hvordan de 14–17-årige vælgere informeres om valget. Resultatet er, at valgkortene til de 3.300 stemmeberettigede har fået et andet grafisk udtryk, og sproget brugen er ændret.

Marie Stærke er varm fortaler for at sætte valgretsalderen ned til 16 år, om ikke andet så ved kommunalvalg:

»Her er så mange emner i spil, som angår de unge, at de bør have noget at skulle have sagt.«

Mangler metoder

Prøvevalget skal helst føre til, at kommunen nedsætter et ungdomsråd, håber Marie Stærke. Rådet skal høres om alle emner, der vedrører unge.

»Vi er for dårlige til at indsamle unges holdninger. Vi har f.eks. ambitioner om at samle en række uddannelser i et campusområde, men vi har ikke hørt de unges mening om det. Vi mangler de rette metoder og kanaler til at opsamle deres holdninger og forslag. Borgermøder og høringsperioder appellerer ikke til unge – måske skulle vi oprette Facebook-grupper i stedet. For de unges holdninger er vigtige,« siger hun og giver et eksempel:

»Vores nye ungdomsskolestruktur er blevet meget decentral, fordi de unge har fortalt os, at de ønsker en ungdomsskole på hver skole. Det var ikke nær så relevant, da jeg var teenager. Tænk, hvis vi havde lavet en struktur, der ikke fungerede! Det var spild af penge,« siger hun.

»I uddannelsessystemet stiller vi store krav om, at unge tidligt skal arbejde målrettet for det, de vil. Men samtidig hører vi ikke deres holdninger til det omliggende samfund. Ikke engang i Grundloven står der noget om, at børn og unge har ret til at blive hørt. Det bør vi lave om på.«

Artiklen er skrevet inden prøvevalget i Køge Kommune.

»Vi mangler de rette metoder og kanaler til at opsamle deres holdninger og forslag.«

MARIE STÆRKE

Borgmester i Køge Kommune for Socialdemokratiet siden 2007

»Ikke engang i Grundloven står der noget om, at børn og unge har ret til at blive hørt. Det bør vi lave om på.«

»Hvis jeg var statsminister, ville jeg give større straf til mobbere.« Pige, 8 år

»Social og sundhed skulle være et fag, som man skulle have. Hvor man kunne lære om det at være en god ven, om mobning og om at hjælpe andre i nød. Også førstehjælp.« Line, 16 år

»Jeg bliver gal, når folk tror at man bare kan komme ud og få hjælp, hvis man får tæsk af en af sine forældre!«

Julie, 16 år

Børn kender ikke deres rettigheder

Vi skal hjælpe børn med at finde rundt i systemet, så de får en reel mulighed for at klage over afgørelser, der vedrører deres liv, mener retspræsident Birgitte Holmberg Pedersen

De fleste børn ved ikke, at de kan klage over myndighedernes behandling af dem. Ofte er klageadgangen skruet sådan sammen, at kun voksne kan finde ud af det. Derfor er det svært for børn at bruge de rettigheder, de faktisk har. Det oplever Børnerådsmedlem og retspræsident ved Helsingør Ret Birgitte Holmberg Pedersen jævnligt.

»Børn er afhængige af forældrenes hjælp, hvis de vil klage. Men forældrene har ikke altid samme interesse som barnet, f.eks. i sager om vold i hjemmet eller om hvor barnet skal bo. Desuden er det ikke alle forældre, der har overskud til at hjælpe,« siger hun.

Vil vi forbedre børns retsstilling, kan vi lære dem mere om deres rettigheder i FN's Børnekonvention:

»Den kan fint indgå i pensum i folkeskolen og på landets seminarier. Desuden kan vi hjælpe børnene på vej gennem systemet med en børnetalsmand. Det har vi i Børnerådet kæmpet for i flere år.«

Klagemulighed bruges

Børn *har* behov for at kunne klage og få medbestemmelse, fastslår Birgitte Holmberg Pedersen og fortæller:

»Forældreansvarsloven giver børn fra ti år ret til at få en samtale med en børnesagkyndig fra Statsforvalt-

ningen, hvis barnet er utilfreds med den deleordning, forældrene har aftalt. Den børnesagkyndige kan indkalde forældrene og barnet til et møde, hvor man forsøger at finde en ny ordning. Det benytter ca. 200 børn sig af årligt.«

Børns udtalelser er meget vigtige i bl.a. forældremyndighedssager, påpeger hun. Sagerne bliver absolut bedst belyst, hvis man både har forældrenes og børnenes syn på situationen.

»Selv om børn er meget loyale over for begge forældre, giver de nye vinkler på samværet. De udvider billedet, og man får nogle pejlemærker, som kan bruges i afgørelsen,« forklarer hun. Men det kræver etik: »Det er afgørende, at barnet ikke føler skyld over, hvordan afgørelsen faldt ud.«

»Nogle forældre vil helst beskytte barnet mod retssagen. Men barnet har ret til at blive hørt, og desuden fremkalder uvisheden ofte fantasier om noget, der er meget værre. Så det er bedre, at barnet involveres og føler sig respekteret,« mener hun.

Modne unge

Birgitte Holmberg Pedersen er imponeret over de mange citater om kriminalitet, som Børnerådet har indsamlet blandt børn og unge:

»Børnene er modne og reflekterende. De tager klart afstand fra et samfund med vold og narko, men de mener ikke, at vejen frem er at sætte flere i fængsel. I stedet skal vi hjælpe børn og unge med dårlige opvækstvilkår. Det er flot set af 11-13-årige.«

Børn og unge kan udmærket være med til at forberede love, når emnet angår deres liv, påpeger hun:

»De kan fint forholde sig til sagerne på et informeret grundlag, og de kvalificerer beslutningerne. Hvis vi kan gøre unge ansvarlige for kriminalitet og straffe dem, bør vi også betragte dem som modne nok til at indgå i lovforberedelser. Unge har f.eks. ikke været involveret i diskussionen om at nedsætte den kriminelle lavalder,« siger hun.

»Vi bør langt mere systematisk indsamle børns og unges holdninger både i centraladministrationen og hos kommunerne.«

BIRGITTE HOLMBERG PEDERSEN

Retspræsident ved Helsingør Ret.
Medlem af Børnerådet siden 2001
Medlem af Kommissionen vedr.
Ungdomskriminalitet og Udvalget om
forældremyndighed og samvær

»Hvis vi kan gøre unge ansvarlige for kriminalitet og straffe dem, bør vi også betragte dem som modne nok til at indgå i lovforberedelser.«

Børn med indflydelse lærer bedre

Det har betydning for indlæringen, at børn har indflydelse på deres skolehverdag. Men vi har ikke fundet en god metode til at inddrage dem i skolebestyrelserne, mener Anders Balle, formand for Skolelederforeningen

»Den største gevinst ved at inddrage eleverne er, at de bliver mere engagerede. De kan ikke læne sig tilbage og tænke; 'det her angår vist ikke mig'. Har de en reel medindflydelse på undervisningen og skolens praktiske hverdag, giver det et engagement og en energi, som fører til, at de lærer mere. De får bedre selvværd,« siger Anders Balle, formand for foreningen Skolelederne.

Folkeskoleloven siger, at skolen skal uddanne børn til at blive aktive borgere i et demokratisk samfund. Så på alle de områder, hvor eleverne kan få reel indflydelse, skal de have det, mener Anders Balle.

»Vi skal markere klart, hvilke områder, de har indfly-

delse på, og hvilke de ikke har, og vi kan træne dem i at træffe beslutninger. Folkeskolen har udviklet sig til at gøre meget ud af elevinddragelse både i undervisningen og i den praktiske hverdag på skolen.«

Behov for nye måder

I skolebestyrelserne bliver det dog let de voksne, der dominerer. Her behandles overordnede prioriteringer og principper, og det kan være svært for en elev at gøre sin mening gældende.

»Som skoleledere skal vi gøre, hvad vi kan, for at elevrepræsentanterne kommer til orde og bliver taget

alvorligt, og vi skal sørge for, at arbejdet tilrettelægges, så eleverne kan være med. Men jeg synes ikke, formen er ideel. Elevrepræsentanterne indgår i bestyrelsesarbejdet på de voksnes præmisser,« påpeger Anders Balle.

»Vi må udvikle nye metoder, så elevernes indflydelse for alvor gøres gældende i skolebestyrelser. Hvis vi gør det betydningsfuldt at være med, skal eleverne også opleve det sådan, for eksempel ved at vi spørger dem om nogle emner og på nogle måder, der svarer til deres alder.«

»Skolens elever skal desuden informeres om skolebestyrelsens arbejde. Ofte ved de knap nok, hvem deres repræsentant er. Jo mere vi tilrettelægger stoffet, så eleverne kan arbejde med det, jo bedre, men vi har brug for nye metoder,« påpeger han.

40% føler sig overset

I 2007 viste Børnerådets undersøgelse "Medindflydelse i skolen", at kun 6 ud af 10 børn oplever, at der bliver lyttet til dem af lærere og andre elever. 40% af eleverne i 5. klasse oplever sjældent, at læreren lytter til dem, og 8% har en klar oplevelse af, at deres mening aldrig tæller.

»Jeg håber, at det tætte samarbejde i lærerteams, som næsten alle skoler har indført, betyder, at vi hører og ser det enkelte barn i højere grad og sikrer, at det føler sig værdsat. Det er en fordel at være flere lærere sammen om at drøfte elevernes trivsel,« siger Anders Balle.

»Desuden kan elevplaner fremme dialogen og nærværet mellem barn og lærer, så barnet føler sig set,« tilføjer han.

»Men det kan godt være svært at sikre, at alle inddrages. Nogle elever føler, de aldrig bliver lyttet til, fordi de altid er en del af mindretallet i beslutninger. Det er en del af demokratiet, og det skal læres.«

40% af eleverne i 5. klasse oplever sjældent, at læreren lytter til dem.

ANDERS BALLE

Skoleleder i Ikast-Brandø Kommune.
Formand for foreningen Skolelederne siden januar 2008

»Vi må udvikle nye metoder, så elevernes indflydelse for alvor gøres gældende i skolebestyrelser.«

Hvordan arbejder Børnerådet med børneinddragelse?

Børneinddragelse er relevant for hele det beslutningstagende Danmark. Det er baggrunden for Børnerådets dialog med børn og unge

Inddragelse af børn er vigtigt fordi børnene er medspillere og medborgere i et demokrati. Af denne simple grund bør det være naturligt at blive taget med på råd og blive lyttet til. Kvaliteten af børns udsagn er ligesom voksnes: De udgør et bredt spektrum af gode og mindre gode ideer. Men børn skal høres, fordi de har ret til medindflydelse på deres eget liv.

Med børns konventionsgivne ret til medindflydelse følger en forpligtelse for os voksne til at finde metoder, så det kan ske i praksis. Det vil altid være de voksnes

ansvar at skabe reelle rum for deltagelse. Og det kan ske på mange måder, hvilket de fem foregående artikler er gode eksempler på.

Børns eget perspektiv

I Børnerådet skaber vi rum for deltagelse på flere måder: Med Børne- og Ungepanelet har vi et værktøj, der gør det muligt at bringe skolebørns oplevelser og meninger om aktuelle og vedkommende emner på banen. Vi spørger jævnligt børnene om deres erfaringer med emner

som mobning, opdragelse og medbestemmelse, og vi arbejder målrettet for at påvirke politiske og faglige dagsordener, så de i højere grad tager afsæt i børnenes oplevelser/perspektiver.

På børnenes hjemmeside – boerneinfo.dk – tilbyder vi børn og unge viden om deres rettigheder og de muligheder, de har for at agere i en voksenverden – ikke mindst hvis de står over for problemer. Med Børneinfo rustes vi børnene til de demokratiske processer, der sikrer aktiv deltagelse i samfundet.

Vi arbejder løbende på at give endnu flere børn en stemme i disse voksenstyrede processer. Vi skal således til at udvide både panelet og Børneinfoens målgrupper til i højere grad end tidligere at omfatte bl.a. børnehavebørn og børn, som lever under særligt svære vilkår. Formålet er at sikre, at også disse børn får deres perspektiv repræsenteret i den politiske debat og dagsorden.

Alle børn skal føle sig som deltagere i et demokrati. Det betyder ikke nødvendigvis, at alle deres ideer og holdninger kan føre til konkrete forandringer, men det skal være en selvfølge – og gængs praksis – at børn så vidt muligt høres, inddrages og respekteres.

»Med børns konventionsgivne ret til medindflydelse følger en forpligtelse for os voksne til at finde metoder, så det kan ske i praksis.«

KIRSTINE LINDBERG

Fuldmægtig, cand. mag. i psykologi & dansk

TRINE KRAB NYBY

Fuldmægtig, cand.scient.soc.

Kirstine Lindberg og Trine Krab Nyby er ansat i Børnerådets sekretariat. De arbejder med inddragelse af børn ved hjælp af kvantitative og kvalitative metoder

»Så længe jeg har skolen,
mine venner og veninder,
er jeg glad og taknemmelig.«

Pige, 12 år

»Jeg ville genindføre bilfri
søndag, for man snakker
altid om, at man udleder for
meget CO₂, og så er det sundt
at tage cyklen.«

Josefine, 13 år

»Jeg tager dybt afstand fra unge,
som bruger vold som middel til at
gøre opmærksom på deres holdning,
men som jeg ser det, er det et råb om
hjælp, og det syntes jeg samfundet
skal lytte til og reagere på.«

Janus, 13 år

Om Børnerådet

Børnerådet er et statsligt råd, der skal sikre børns rettigheder. Rådet arbejder for børns ret til beskyttelse, indflydelse og omsorg. Børnerådet er politisk uafhængigt og kan derfor handle på baggrund af egne beslutninger.

Børnerådet rådgiver Folketinget, regering og myndigheder i spørgsmål om børns forhold i Danmark. Vi følger med i samfundsudviklingen på de områder, der påvirker børns liv, og vi taler børns i den offentlige debat.

Børnerådet er tværfagligt sammensat og består af en formand og seks medlemmer. Tilsammen repræsenterer rådet en bred indsigt i børns opvækst og udvikling. Rådets daglige arbejde varetages af Børnerådets sekretariat.

Børnerådet taler børnenes sag i den offentlige debat. Vi arbejder bredt for at sikre gode levevilkår for børn. Vi beskæftiger os med alle sider af børns liv: Skole-, familie-, kultur- og fritidsliv, sociale og sundhedsmæssige forhold, børn med særlige behov, børns retsstilling m.v.

Se mere på www.brd.dk

Kolofon

»...retten til frit at udtrykke sine synspunkter i alle forhold, der vedrører barnet«

Udgivet af Børnerådet,
november 2009

Artikler s. 4, 8, 10, 12, 16 og 18 er skrevet
af journalist Jonna Toft, Periskop

Layout: Umloud Untd.

Foto: Mikael Rieck, s. 4, 10, 12,
14, 16, 18, 20 og 23
Lone Ploughmann, s. 8
Jeppe Carlsen, s. 10

Børnekonventionen kan læses i fuld
længde på www.brd.dk/konvention.
Her findes også en forkortet udgave af
konventionen.

Se flere udsagn fra børn og unge på
www.boerneinfo.dk/sigdinmening

*»Hvis jeg var statsminister,
ville jeg sørge for at børn
blev behandlet bedre,
samt at der blev bedre
madordringer i skolerne!«*

Victoria, 11 år

